

Ramon Llull

Visat núm. 6

(octubre 2008)

per Xavier Bonillo Hoyos

Ramon Llull (Palma, 1232-1316) va ser l'autor de les primeres novel·les en català i uns dels primers autors medievals que va escriure en vulgar textos de temàtica científica (teologia, medicina, filosofia, lògica, etc.), àmbit, en principi, reservat al llatí. Per tot plegat, Ramon Llull ha estat considerat tradicionalment el pare de la literatura catalana; encara que s'ha de dir que la finalitat principal de la seva obra (que consta de 265 obres escrites, tant en català com en llatí) no va ser pas estrictament literària, sinó la creació d'un sistema filosòfic universal capaç d'explicar i justificar d'una manera racional i objectiva els principis i els misteris de la fe cristiana, que ell mateix va anomenar Art.

L'Art lul·liana pretenia superar les mancances de l'escolàstica (sistematització de tots els coneixements del moment en funció de la teologia a través del mètode dialèctic i dels arguments d'autoritat), reticent a l'explicació racional dels dogmes de la fe, per tal d'oferir un mode intel·lectualment efectiu que afavorís la conversió al cristianisme dels seguidors d'altres confessions, que era una de les principals preocupacions del seu temps. Des d'aquest punt de vista, gran part dels seus escrits resulten força il·lustratius de la sensibilitat i de les necessitats de la societat medieval de la segona meitat del segle XIII, en la qual la nova i vigorosa ciutadania comercial, laica i en general amb una formació bàsica no universitària (raó per la qual tenien certes dificultats per llegir en llatí), començava a demandar amb intensitat textos en llengua vulgar, tant literaris com teològics o científics.

En funció de les diverses evolucions de l'Art, la crítica segmenta l'obra de Llull en quatre períodes: etapa preartística (1272-1274); etapa quaternària (1274-1290), que al mateix temps se subdivideix en l'etapa de l'Art *abreujada d'atrotar veritat* (1274-1283) i en la de l'Art *demonstrativa* (1283-1289); etapa ternària (1290-1308) i etapa postartística (1309-1315). En l'etapa preartística, Llull va escriure les seves primeres obres d'un tarannà marcadament filosòfic i místic, entre les quals caldria destacar el *Llibre de contemplació* (1273-1274), magna obra de caràcter enciclopèdic, amb algunes referències autobiogràfiques, que prefigura l'Art i que avança molts dels temes desenvolupats posteriorment en la seva obra. Durant l'etapa quaternària, l'expressió literària de Llull va arribar al seu punt culminant amb diverses obres que, sense bandejar els motius artístics, presenten algunes concomitàncies amb els models literaris del moment com el *Llibre contra Anticrist* (1273-1283), un original tractadet alternatiu als tradicionals escrits apocalíptics i mil·lenaristes per vèncer l'Anticrist; el *Llibre de l'orde de cavalleria* (1274-1276), un tractat sobre la cavalleria medieval al servei de Déu i de la justícia, que va influir en don Juan Manuel i en el *Tirant* de Joanot Martorell; la *Doctrina pueril* (1274-1276), un recull didàctic sobre els fonaments del cristianisme per adolescents;

el *Llibre del gentil e dels tres savis* (1274-1276), un magnífic exemple literari sobre la idea de conversió lul·liana a partir del diàleg amb les altres religions monoteistes; i com sobretot les dues novel·les escrites per Llull: el *Llibre d'Evast e d'Aloma e de Blaquerna son fill* (1276-1283) —el setè capítol de la qual és el tractat místic conegut amb el títol de *Llibre d'amic e amat*, una de les composicions més belles i conegudes del mallorquí, que va circular independentment— i el *Llibre de meravelles* (1288-1289) —el setè capítol de la qual és el popular apòleg conegut amb el títol de *Llibre de les bèsties*. A partir d'aquest moment i durant les etapes ternària i postartística, la literatura va anar perdent rellevància progressivament, perquè Llull va preferir concentrar els seus esforços en els seus escrits teològics, científics, missionals i místics en llatí. Ramon Llull també va conrear la poesia; per bé que, com la resta de trobadors catalans anteriors i contemporanis, i fins a la segona meitat del segle XV amb l'aparició d'Ausiàs March, va escriure els seus versos en occità, perquè aleshores els poetes catalans consideraven que l'occità era una llengua més adequada per a la lírica i amb més tradició. En general els poemes de Llull tracten sobre les seves habituals temàtiques religioses i místiques. Entre altres composicions caldria destacar-ne les següents: *Lo Pecat d'Adam* (1276-1283), el *Plant de nostra dona santa Maria* (1290-1293), els *Cent noms de Déu* (1292), el *Desconhort* (1295) i el *Cant de Ramon* (1300).

La memòria de Llull, de la seva tasca missional i de la seva escriptura, ha perdurat gràcies a un bon nombre de seguidors del seu pensament, coneguts amb el nom de lul·listes (com Pere de Llemotges, Tomàs Le Myésier, Nicolau de Cusa, Leibniz o Iu Salzinger); que, des de diferents perspectives, van conservar i van divulgar la seva obra des de final del segle XIII fins a l'actualitat. Llull hauria de ser recordat com a filòsof, teòleg, reformador social i prosista. Però sobretot hauria de ser admirat per la seva tenacitat i per la confiança que va demostrar en la literatura com un mitjà per millorar el món.